

PRAWNE, EKONOMICZE I FINANSOWE UWARUNKOWANIA ROZWOJU PRZEDSIĘBIORSTW

REDAKCJA NAUKOWA

PAWEŁ ANTONOWICZ   PAWEŁ GALIŃSKI   PAULINA NOGAL-MEGER

WYDAWNICTWO UNIWERSYTETU GDAŃSKIEGO

**PRAWNE, EKONOMICZNE
I FINANSOWE UWARUNKOWANIA
ROZWOJU PRZEDSIĘBIORSTW**

**PRAWNE, EKONOMICZNE
I FINANSOWE UWARUNKOWANIA
ROZWOJU PRZEDSIĘBIORSTW**

REDAKCJA NAUKOWA

PAWEŁ ANTONOWICZ

PAWEŁ GALIŃSKI

PAULINA NOGAL-MEGER

WYDAWNICTWO UNIwersYTETU GDAŃSKIEGO

GDAŃSK 2019

Recenzje

dr hab. Mariusz Kudelko, prof. AGH

dr hab. Błażej Prusak, prof. PG

Redakcja wydawnicza

Maria Kosznik

Projekt okładki i stron tytułowych

Karolina Zarychta

www.karolined.com

Zdjęcie na okładce

Hunters Race ze strony unsplash.com (na prawach wolnego dostępu)

Skład i łamanie

Mariusz Szewczyk

Publikacja sfinansowana z przychodów własnych Katedry Ekonomiki Przedsiębiorstw
Wydziału Zarządzania Uniwersytetu Gdańskiego

© Copyright by Uniwersytet Gdański
Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego

ISBN 978-83-7865-891-7

Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego
ul. Armii Krajowej 119/121, 81-824 Sopot
tel./fax 58 523 11 37, tel. 725 991 206
e-mail: wydawnictwo@ug.edu.pl
www.wyd.ug.edu.pl

Księgarnia internetowa: www.kiw.ug.edu.pl

Druk i oprawa

Zakład Poligrafii Uniwersytetu Gdańskiego
ul. Armii Krajowej 119/121, 81-824 Sopot
tel. 58 523 14 49; fax 58 551 05 32

Spis treści

Paweł Antonowicz, Paweł Galiński, Paulina Nogal-Meger Integracja obszarowa nauk o zarządzaniu i jakości, ekonomii i finansów oraz nauk prawnych w zarządzaniu rozwojem przedsiębiorstwa	7
Anna Mucha Rola biegłego rewidenta w kształtowaniu informacji dla rynku kapitałowego w Polsce	25
Ewa Kowalewska Cele i znaczenie przymusowej restrukturyzacji w świetle ustawy o Bankowym Funduszu Gwarancyjnym, systemie gwarantowania depozytów oraz przymusowej restrukturyzacji – wybrane zagadnienia	39
Ewa Janik Otwarcie postępowania restrukturyzacyjnego przez sąd – przesłanki merytoryczne	55
Jędrzej Siciński Charakter i natężenie procesów upadłościowych w Polsce w świetle znowelizowanego prawa insolwencyjnego	71
Wojciech Lichota Próba weryfikacji syntetycznych metod oceny ryzyka finansowego	89
Fryderyk Mirota, Natalia Nehrebecka Wpływ interakcji pomiędzy transakcyjną rezerwą płynności, zadłużeniem i wydatkami inwestycyjnymi na rentowność spółek giełdowych	101
Łukasz Bolesta Ujawnianie nadużyć przez sygnalistów a ochrona tajemnicy przedsiębiorstwa	125

Monika Zając

Zasada jasnego i rzetelnego obrazu w ujawnianiu informacji
o składkach PFRON w sprawozdaniu finansowym spółek notowanych
na Giełdzie Papierów Wartościowych w Warszawie – wyniki badań 137

Tomasz Nowicki

Wykorzystanie metody klasyfikacji Warda w wycenie przedsiębiorstwa
metodą porównawczą 159

Adam Lejman-Gąska

Obligacje korporacyjne jako źródło pozyskania kapitału i możliwy
kierunek lokowania środków finansowych 175

Paweł Antonowicz*
Paweł Galiński**
Paulina Nogal-Meger***

Integracja obszarowa nauk o zarządzaniu i jakości, ekonomii i finansów oraz nauk prawnych w zarządzaniu rozwojem przedsiębiorstwa

Wprowadzenie

Zgodnie z nową klasyfikacją dziedzin i dyscyplin naukowych [Rozporządzenie MNiSW, 2018] wśród jedenastu dyscyplin w dziedzinie nauk społecznych, obok nauk o zarządzaniu i jakości oraz ekonomii i finansów, znajdują się nauki prawne. Wiele zagadnień dotyczących szeroko rozumianego zarządzania rozwojem przedsiębiorstwa wymaga integracji obszarowej wiedzy, przynajmniej z tych trzech wymienionych dyscyplin naukowych. To zapewnia potencjalnie zdolność organizacji do odpowiedniej reaktywności, czyli podejmowania działań wyprzedzających lub

---

* Profesor nadzwyczajny, dr hab., Katedra Ekonomiki Przedsiębiorstw, Wydział Zarządzania, Uniwersytet Gdański, pawel.antonowicz@ug.edu.pl.

** Adiunkt, dr, Katedra Bankowości i Finansów, Wydział Zarządzania, Uniwersytet Gdański, pawel.galinski@ug.edu.pl.

*** Adiunkt, dr, Katedra Ekonomiki Przedsiębiorstw, Wydział Zarządzania, Uniwersytet Gdański, pnogal@ug.edu.pl.

dostosowujących jej atrybuty do zmieniającego się otoczenia [Antonowicz, Skrzyniarz, 2019, s. 259–269]. W opinii autorów opracowania był czas na tworzenie dedykowanych metod, technik i narzędzi, autonomicznie wspomagających rozwój obszarowych kompetencji określonych jednostek biznesowych organizacji. Miało to swoje odzwierciedlenie zarówno w praktyce gospodarczej, jak i w piśmiennictwie naukowym. Nadszedł jednak czas na integrację różnych dziedzin poprzez tworzenie interdyscyplinarnych (zintegrowanych) narzędzi wspomagających procesy zarządcze¹. To jednak często wymaga zarówno otwartości na nową perspektywę poznawczą, jak również umiejętności wsłuchania się raz jeszcze w wydzwięk, jaki niesie za sobą dany problem zarządczy, postrzegany jednak holistycznie, czyli w zdecydowanie bardziej obiektywny sposób.

W niniejszej monografii próbę łączenia przynajmniej trzech wspomnianych wyżej dyscyplin, w prowadzonych badaniach naukowych, realizują niemal wszyscy Autorzy kolejnych rozdziałów. Stąd ważne wydało się, w ocenie autorów niniejszego rozdziału, ustosunkowanie się do wyników opisywanych w książce badań, wraz z polemiką z tymi Autorami i zastosowaniem szerszego kontekstu wywodu, opartego na analizie piśmiennictwa ekonomicznego oraz prawnego. Poza krytyczną analizą literatury przedmiotu, autorzy posługują się również metodą studiów przypadków, porównań i odniesień, a także formułują wnioski zarówno na drodze indukcji, jak również dedukcji.

1. Atrybuty wartości przedsiębiorstwa w kontekście jego kapitału, ryzyka i jakości informacji

Przedsiębiorstwo funkcjonuje w sferze realnej gospodarki, stąd stanowi ono miejsce kreowania nowych wartości, które tworzą dochód narodowy. Pomnażanie wartości jest więc rezultatem gospodarowania, w trakcie którego zachodzą procesy produkcji, podziału, wymiany oraz konsumpcji. Przebieg i logika tych procesów wynika z pojmowania przedsiębiorstwa

---

¹ Przykładem ciekawej integracji metodycznej wybranych narzędzi zarządzania strategicznego, która może być realizowana konsekwentnie, w celu bieżącego monitoringu zmian makrootoczenia przedsiębiorstwa, jest połączenie metodyki PEST i SWOT; szerzej [Antonowicz, Antonowicz, Skrzyniarz, Pusiewicz, 2018, s. 5–21].

jako jednostki techniczno-organizacyjnej (zasoby gospodarcze), ekonomiczno-finansowej (gospodarowanie kapitałem) oraz prawnej, tj. jego upodmiotowienia w kontekście podejmowania określonych decyzji. Stąd atrybutem każdego przedsiębiorstwa jest kapitał, który może być różnorodnie definiowany, tj. jako: majątek przedsiębiorstwa, zasoby finansowe powierzone przez właścicieli oraz wierzycieli, całokształt zaangażowanych środków bilansowych i pozabilansowych czy zasoby gospodarcze. W tym ostatnim przypadku uwzględniane są czynniki finansowe, rzeczowe, rynkowe, intelektualne, ludzkie, organizacyjne oraz powiązania określonego podmiotu z jego otoczeniem. Dlatego w tak rozumianym kapitale można poszukiwać źródeł wartości przedsiębiorstwa [Jaki, 2004, s. 15–16]. Jednocześnie tworzenie tej wartości integruje misję, cele i strategię przedsiębiorstwa w jeden zwarty system.

W rezultacie w literaturze przedmiotu podkreśla się konieczność zarządzania wartością przedsiębiorstwa poprzez skupienie działań i procesów zarządczych, w tym o charakterze strategicznym i operacyjnym, na maksymalizacji wartości z punktu widzenia interesów właścicieli i zaangażowanych przez nich kapitałów [Szczepankowski, 2007, s. 20]. Proces ten odbywa się w warunkach ryzyka, pojmowanego jako niebezpieczeństwo utraty określonej wartości. Niemniej jednak ryzyko jest immanentną cechą wszystkich procesów zachodzących w przedsiębiorstwie, co determinują potrzebę zarządzania nim [Kaczmarek, Królak-Werwińska, 2008, s. 67]. Ryzyko jest jednocześnie kategorią złożoną, którego niektóre elementy mogą być przedmiotem procesu zarządzania w przedsiębiorstwie. Ważne są tu zatem zmiany zachodzące w składnikach majątku przedsiębiorstw oraz relacje pomiędzy kapitałami własnymi i obcymi w kontekście finansowania jego działalności [Nowak, 2010, s. 13–15].

Według M. Portera przez procesy zachodzące w przedsiębiorstwie rozumie się łańcuchy wartości, których rezultatem powinno być tworzenie nowej wartości do wykonywanych wcześniej czynności. Zdaniem R. Kaplana i D. Nortona procesy mają umożliwić kreowanie takiej wartości, która przyciągnie i zatrzyma klientów oraz zapewni spełnienie oczekiwań właścicieli [Skrzypek, Hofman, 2010, s. 11–12]. Poza tym M. Porter podkreśla, iż każdy element łańcucha wartości oddziałuje na społeczeństwo i swoje środowisko [Husted, Allen, 2011, s. 67].

Wartość ta może być jednak rozpatrywana z punktu widzenia określonych jej koncepcji, np. jako: wartość księgowa (kwota przypisana składnikom

majątku w momencie sporządzania bilansu), wartość rynkowa (cena możliwa do uzyskania w obrocie rynkowym), wartość godziwa (tzw. sprawiedliwa cena) czy wartość ekonomiczna (dostarczanie wolnych przepływów pieniężnych po opodatkowaniu) [Szczypta, 2018, s. 19–21]. W literaturze i praktyce działalności przedsiębiorstw rozwijana jest również koncepcja wartości dla interesariuszy, którymi są podmioty pozostające w interakcji z przedsiębiorstwem. W tym wypadku wskazuje się, iż wartość ta jest kluczowym czynnikiem organizacji odpowiedzialnych społecznie, a zaangażowanie społeczne umożliwia obniżenie niektórych kategorii ryzyka [Zapłata, Kaźmierczak, 2011, s. 159]. Jest to zgodne z twierdzeniem T. Copelanda, T. Kollera i J. Murrin, którzy uważają, że majątku właścicieli nie tworzy się kosztem innych zainteresowanych stron, a najlepsze przedsiębiorstwa w zakresie tworzenia wartości dla swoich właścicieli tworzą wyższą wartość dla wszystkich stron, tj.: klientów, pracowników, władzy publicznej, a nawet wierzycieli.

Ustalanie tej wartości odbywa się w funkcjonującym w przedsiębiorstwie systemie rachunkowości finansowej. W tym przypadku zasady wyceny wartości wynikają przede wszystkim z regulacji prawa bilansowego i prawa podatkowego, jak również ze standardów rachunkowości [Szczypta, 2018, s. 18]. Kluczowym czynnikiem staje się tu jakość informacji, która jest dostarczana w ramach zachodzących tam procesów. Jakość ta uwarunkowana jest przez źródła informacji i jej cechy, tj. rzetelność, ogólność, aktualność, dostępność, jak również przez potrzeby decydentów, tj. zrozumiałość, trafność, pilność czy doniosłość. Zatem determinuje ona wdrożony w przedsiębiorstwie system wczesnego ostrzegania w kontekście dostarczania wiedzy na temat pojawiających się szans i zagrożeń [Cabała, 2012, s. 119–122]. Ewa W. Maruszewska dodaje, że na jakość informacji składają się takie cechy jak: realność, wartość poznawcza, operatywność i ekonomiczność, a jakość sprawozdań finansowych determinuje ich wiarygodność, rozumiana tu jako sprawozdawczość bezstronna i niezawierająca istotnych błędów [Antonowicz, 2015, s. 172]. Edward Nowak podkreśla zaś, iż w procesie podejmowania decyzji zasób informacji wpływa na precyzję szacunków przyszłych rezultatów działalności określonego podmiotu [Nowak, 2010, s. 11]. Ujawniane informacje są w konsekwencji elementem sprawozdań finansowych przedsiębiorstw. Monika Zajac (patrz dalsza część opracowania) stwierdza, że najważniejszą cechą ujawniania informacji w sprawozdaniach finansowych jest ich użyteczność. Wynika to bowiem z nadrzędnej zasady rachunkowości, tj. zasady jasnego

i rzetelnego obrazu. Z kolei jej cechami podrzędnymi są: weryfikowalność, zrozumiałość, porównywalność oraz terminowość. Autorka zwraca tu uwagę również na pracę M. Garstki, w której opisano zróżnicowanie sprawozdań finansowych z uwagi na samodzielne kształtowanie polityki rachunkowości przez poszczególne jednostki. Takie zróżnicowanie wynika z elastyczności zasad rachunkowości w myśl idei autonomii w realizowaniu zasady wiernego i rzetelnego obrazu jednostki.

Istotną funkcję spełnia tu biegły rewident, który bada sprawozdanie finansowe i wydaje pisemną opinię wraz z raportem na temat jego prawidłowości, jak również rzetelności i jasności przedstawienia sytuacji majątkowej i finansowej oraz wyniku finansowego danej jednostki. Potwierdza on więc prawdziwość, poprawność i zupełność zawartych tam informacji. Stąd działania biegłego rewidenta determinują prawidłowość, skuteczność i ryzyko podejmowanych decyzji w przedsiębiorstwie i jego otoczeniu [Nowak, 2013, s. 39–51]. W kolejnym rozdziale książki A. Mucha wskazuje, iż biegły rewident, przeprowadzając badanie sprawozdania finansowego, działa w interesie publicznym, zachowując: uczciwość, obiektywizm, zawodowy sceptycyzm i należyłą staranność. Autorka dodaje bowiem, że upiększanie wizerunku firmy stanowi powszechne zjawisko życia gospodarczego. Zatem należy tu zwrócić uwagę na zjawisko kreatywnej rachunkowości. Z jednej strony rozumiana jest ona jako stosowanie innowacji w zakresie obliczania wielkości prezentowanych w sprawozdaniach w granicach obowiązujących zasad pomiaru. Stąd taka kreatywność jest podejściem uwzględniającym nieustanie zachodzące zmiany w otoczeniu i działalności przedsiębiorstwa [Pawłowska, 2015, s. 193]. Z drugiej strony kreatywna rachunkowość jest pojęciem stosowanym w kontekście oszustw księgowych, wynikających z manipulowania informacjami finansowymi. Według badań A. Zawadzkiego i M. Rybackiej wśród najczęściej wskazywanych celów manipulowania danymi finansowymi wyróżnia się zaniżanie lub zawyżanie dochodu firmy celem optymalizacji podatkowej (38% ankietowanych w tym badaniu podmiotów), zaniżanie lub zawyżanie zysku przedsiębiorstwa (31%) oraz uzyskanie kredytu bankowego (19%). Jednocześnie wskazują oni, iż wielu biegłych rewidentów (23%) znalazło się pod presją kierownictwa firmy w kontekście akceptacji nierzetelności przedstawianych informacji finansowych [Zawadzki, Rybacka, 2016, s. 288–292]. Takie praktyki oddziałują zatem na prezentowaną wiarygodność wartości przedsiębiorstwa i ryzyko jego działalności. Anna Mucha zauważa,

że dobre standardy i praktyki księgowo zmniejszają asymetrię informacji i przyczyniają się do lepszego funkcjonowania rynku kapitałowego. Sytuacje na tym rynku determinuje natomiast funkcjonowanie poszczególnych przedsiębiorstw, w tym ich dostęp do kapitału o charakterze długookresowym, który kreuje ich wartość.

2. Metodologiczne problemy oceny sytuacji finansowej i wyceny przedsiębiorstw

Pełna i rzetelna ocena kondycji finansowej przedsiębiorstwa należy do czynności niezwykle pracochłonnych. Dotyczy to w szczególności dokonywania jej porównań na tle funkcjonowania innych podmiotów, branż i sektorów. Dlatego dąży się do opracowywania modeli prognozowania sytuacji finansowej przedsiębiorstw przy wykorzystaniu możliwie najmniejszej liczby parametrów [Bławat i in., 2017, s. 69]. Wynika to z faktu, iż zastosowanie nadmiernej liczby wskaźników finansowych może pogorszyć zdolność prognostyczną modelu (jakość funkcji) oraz jego przejrzystość i czytelność metodologiczną [Antonowicz, 2007, s. 71–72].

W procesie prognozowania upadłości przedsiębiorstw wyróżnia się trzy podejścia, tj.: metody statystyczne, które są jednocześnie najbardziej popularne, metody miękkich technik obliczeniowych i modele teoretyczne [Bławat i in., 2017, s. 69]. Wojciech Lichota w dalszej części opracowania przytacza pogląd funkcjonujący w literaturze przedmiotu, że podstawowym problemem stojącym przed przedsiębiorstwem jest identyfikacja skutecznych metod służących do oceny jego kondycji finansowej i ostrzegającym przed zagrożeniem kontynuacji działalności. Tu zaś, jak prezentuje Autor, możemy wyróżnić między innymi: klasyczną analizę wskaźnikową, modele dyskryminacyjne, regresję logistyczną, sieci neuronowe, drzewa klasyfikacyjne, metody punktowe czy też podejście wielomodelowe oparte na metodach takich jak: *bagging*, *boosting*, *random subspaces* i *random forests*. Ponadto podkreśla on, że dokonując oceny kondycji finansowej za pomocą syntetycznych metod, należy mieć na uwadze istotne oddziaływanie czynników dysfunkcyjnych. Deformują one bowiem obraz sytuacji finansowej przedsiębiorstwa i generują problemy tworzenia i stosowania modeli prognozujących ich niewyłącalność.

Stąd W. Lichota podkreśla, że dokonując analizy kondycji finansowej za pomocą wybranych syntetycznych metod, należy zachować daleko idącą ostrożność i zwracać uwagę na konstrukcję wskaźników finansowych. W tym celu można posłużyć się badaniami polskich autorów, np. T. Korola, który wyróżnił osiemnaście wskaźników finansowych najczęściej wykorzystywanych na świecie w prognozowaniu sytuacji finansowej przedsiębiorstw [Korol, 2013, s. 59–60]. Wśród tych wskaźników można wyróżnić trzy mierniki dotyczące oceny płynności finansowej przedsiębiorstwa, tj.: wskaźnik bieżącej płynności, wskaźnik szybkiej płynności oraz wskaźnik płynności gotówkowej. Wskaźniki płynności odgrywają również kluczową rolę w szacowaniu ryzyka upadłości według P. Stępnia i T. Strąka. Wśród pięciu najskuteczniejszych wskaźników determinujących upadłość znalazły się tam bowiem: wskaźnik bieżącej płynności oraz wskaźnik szybkiej płynności. Z kolei W. Beaver ustalił, iż ryzyko niewypłacalności przedsiębiorstwa jest tym większe, im mniejszą płynnością charakteryzują się jego aktywa i im większe jest znaczenie kapitału obcego w finansowaniu majątku [Korol, 2013, s. 54–55]. Na tle takiego poglądu F. Mirota i N. Nehrebecka przedstawiają fakt, że w części państw europejskich obserwowany jest trend, w którym wzrostowi poziomu środków pieniężnych towarzyszy ograniczanie zadłużenia. Stąd analizowana przez nich transakcyjna rezerwa płynności (środki pieniężne i ich ekwiwalenty) może być traktowana jako substytut finansowania zewnętrznego oraz pełnić funkcje przezornościowe. Dodają oni, że większe możliwości inwestycyjne przedsiębiorstwa również wyzwalają zapotrzebowanie na aktywa płynne, które bez opóźnień mogą być spożytkowane na finansowanie nowych przedsięwzięć. Istotna staje się tu także wielkość przedsiębiorstwa. Badania F. Miroty i N. Nehrebeckiej wykazały, że duże przedsiębiorstwa lepiej wykorzystują potencjał zmieniających się uwarunkowań prowadzonej działalności oraz potrafią efektywniej, w stosunku do mniejszych podmiotów, przełożyć je na wzrost rentowności. Niemniej jednak, wciąż należy poszukiwać modeli branżowych [Juszczyk, Pochopień, Balina, 2013, s. 39], tj. dopasowanych do specyfiki funkcjonalnej przedsiębiorstw i ich otoczenia, oraz uwzględnić informacje o charakterze jakościowym [Antonowicz, 2010, s. 475].

Z kolei skutecznym sposobem grupowania przedsiębiorstw w celu dokonywania ich wycen jest metoda analizy skupień, co wykazuje również przedstawione w dalszej części monografii badanie T. Nowickiego. Również i w tym przypadku wskazano, że wybór odpowiedniego zestawu cech (wskaźników)

gwarantuje poprawny wynik grupowania. W tym przypadku najlepszy wynik został osiągnięty przy wykorzystaniu klasycznych wskaźników rynkowych: zysk netto na jedną akcję oraz cena do sprzedaży na jedną akcję.

Metodologiczne uwarunkowania analizy sytuacji finansowej przedsiębiorstw i oceny ryzyka ich upadłości związane są również z funkcjonującym, jak wspomniano, systemem rachunkowości i dostarczonymi przez niego informacjami. Chodzi bowiem o fakt, że zarówno z założeniem kontynuacji działania, jak i z zagrożeniem upadłością wiąże się podejście do wyceny majątku. W przypadku braku kontynuacji działalności w wycenie majątku należy uwzględnić wszelką utratę wartości aktywów. W takich okolicznościach rachunkowość odnosi się do jednej z koncepcji wyceny, tj. kosztu historycznego (ceny zakupu lub nabycia) lub kosztu wytworzenia. Jednocześnie rachunkowość wykorzystuje model ostrożnej wyceny, a więc nakazuje ująć spadek wartości majątku poniżej kosztu historycznego [Garstka, 2014, s. 92].

3. Zarządzanie rozwojem przedsiębiorstwa w warunkach nieustannych zmian legislacyjnych

Działalność przedsiębiorstwa w turbulentnym i niestabilnym otoczeniu poddawana jest nieustannej analizie oraz ocenie. Bez względu na fakt, czy chodzi o czynniki warunkujące jakość, stabilność i ryzyko w otoczeniu dalszym, czy też bezpośrednie interakcje zachodzące w otoczeniu bliższym, przedsiębiorstwa i podejmowane przez nich decyzje zamieniane są na cyfry, liczby i modele, celem pozyskania informacji dotyczących obrotu gospodarczego, czy też funkcjonowania samej gospodarki. Nie ulega wątpliwości, że otoczenie przedsiębiorstwa jest ważne, stwarza wiele szans i możliwości, determinuje działalność w określonej branży i na określonym rynku, wreszcie – stwarza perspektywy dostępne tylko dla nielicznych, którzy dysponują właściwą strukturą zasobów w tym miejscu i w tym konkretnym czasie. Istotność warunków zewnętrznych została szeroko w literaturze skomentowana [Lisiński, 2004, s. 36; Davis, 2007, s. 83]. Tak samo jak poszczególne jego aspekty, przykładowo – finansowy [Duffie, 2019, s. 81–106], kosmiczny [Moltz, 2019, s. 66–94] czy morski [Tangredi, 2019, s. 129–165].

Równolegle często pomija się aspekt wewnętrzny przedsiębiorstwa, który właściwie tworzy jego fundament, buduje tożsamość oraz wizerunek. Chodzi mianowicie o pracowników. To ich zaangażowanie oraz wartości moralne wraz z zasadami tworzonymi przez właściciela tworzą kulturę organizacyjną przedsiębiorstwa, kształtują jego wartość, wpływają na wizerunek wśród klientów, konkurentów oraz innych podmiotów. Wśród wielu obowiązków oraz zadań, do powinności pracowników należy także dbałość o dobro zakładu pracy, ochrona jego mienia czy zachowanie w tajemnicy informacji, których ujawnienie mogłoby narazić pracodawcę na szkodę [ustawa, 1974, art. 100 par. 2 pkt 4]. W myśl tego zapisu wpisują się działania „sygnalistów”, czyli pracowników informujących o zauważonych nieprawidłowościach na różnych stanowiskach pracy. Teoretycznie takie działania powinny przyczynić się do poprawy bezpieczeństwa oraz higieny pracy, wydajności produkcji czy przepływu informacji, w praktyce często pojawiają się psychologiczne bariery oraz moralne przeszkody targające sumienie pracownika wyrzutami, czy godzi się postępować w taki czy inny sposób. Michael Ting [Ting, 2008, s. 249–267] w interesujący sposób wskazał istotę zjawiska, wychodząc od prostego modelu trzech graczy – dyrektora, managera oraz pracownika, przedstawił koszty oraz korzyści tego zjawiska, wraz z możliwymi do przyjęcia postawami (w zależności od panującej w organizacji strategii – opartej na jakości czy karaniu, a także typie osobowości managera) oraz dywersyfikacją wypłat z tym związaną. Poprawnie funkcjonujące działania są w stanie przynieść wiele korzyści dla organizacji, ale zanim nastąpi wypłata benefitów, należy skupić się na właściwej implementacji ze szczególnym uwzględnieniem roli informacji pochodzących od pracowników. Ważny jest również system kar i nagród, który może skutecznie motywować do pozytywnych zmian. W podobnym duchu wprowadzane są zmiany w sektorze prywatnym w Australii [Hall, Cork, 2017] czy sektorze publicznym w Norwegii [Trygstad, 2017], a dzięki dyrektywie 2016/943 również w Polsce znajdują się osoby, które podejmują rozważania w tym temacie (*vide* Ł. Bolesta: *Ujawnianie nadużyć przez sygnalistów a ochrona tajemnicy przedsiębiorstwa*).

Zarówno czynniki wewnętrzne, jak i zewnętrzne mogą istotnie naruszyć pozycję przedsiębiorstwa na rynku. Może to być kwestia finansowa związana przykładowo z czasową utratą płynności na skutek zatoru płatniczego u dłużnika, zwiększona fluktuacja pracowników na stanowiskach wymagających specjalnych umiejętności lub kwalifikacji bądź też szerszy aspekt odnoszący

Wydawnictwo
Uniwersytetu Gdańskiego

ISBN 978-83-7865-891-7